

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrto leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrto leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 3. julija 1872.

Obseg: Bramor ali mramor. — Dvanajst glavnih pravil umnega poljedelstva. — Kmetijske starice pa novice. — Kokone umorjene in sirovo svilo iz slovanskih dežel. — Okrožnica županom na Kranjskem o vpeljavi državne postave od 27. julija 1781. leta, ktera predpisuje, kako naj se v red dene policijska odprava in odgonstvo (šub). — Potopisni listi slovenskega učitelja svojemu pobratimu. — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Bramor ali mramor.

Velika poljska nadloga je letos tudi bramor ali mramor (*Gryllus gryllotalpa*), ki v nekterih krajih mnogim sadežem in posebno krompirju hudo škodo dela.

Naj tedaj tudi o njem našim gospodarjem kaj več povemo.

Bramor spada v vrsto kobilic; al velik razloček je med njim in kobilico. Sto kobilic ne bode polji nič škodovalo, sto bramorjev pa mu škoduje grozno veliko.

Slovenci ga poznajo menda le še pod enim imenom ter mu dobro pravijo podjedec; Srbi ga imenujejo mrmak (mramor), Rusi medvedka, Nemci so mu dali mnogo imen; znanstveno nemško ime je „Maulwurfsgrille“, zato, ker je v sprednjih nogah krtu podoben, — „Werre“ zato, ker polje pokončuje, kajti „verwerren“ je staronemška beseda, ki izrazuje to, kar novonemška „verwüsten“ (pokončavati, razdevati itd., — „Schrottwurm“ zato, ker rastlinam koreninice podjeda, — „Reutwurm“ zato, ker rastline, podkopane po njem, padejo, — „Gerstenwurm“, „Kürbiswurm“, „Kartoffelwurm“ zato, ker posebno rad ječmen, buče, krompir podjeda; — „Erdwolf“ (zemeljski volk), ker je požrešen kakor volk; — „Moldwurm“, ker po zemlji koplje.

Bramor je med evropejskimi žuželkami eden največjih; povsod je znan, le v visocih severnih krajih ne. Vsak pozna to štoklasto, gnjusno žival, ki ima močni solednji nogi, roki podobni, s kterima koplje; ima pa tudi nekako poseben naprsnik; bramor je živahna žival, hitro teče, pa tudi plava, če v vodo pade; ker ima perutnice, tudi leti, pa ne dolgo in ne visoko nad zemljo. Kedar po plemenu gre, daje čvrčeč glas iz sebe, ki se vzlasti zjutraj in zvečer izpod zemlje sliši. Pregarjan od človeka mu brsne na roko smrdljiv črn sok. Bramor ne trpi bramorja; če sta skupaj zaprta, močnejši slabejega deloma požre.

Bramor je škodljiv gozdom, senožetim, vrtom in njivam, bodi-si zemlja taka ali taka; v vsaki si koplje, pa bolj povrhu svoje poti. Le v nogradih se ga ni bati.

Meseca junija in julija (rožnika in malega srpana) se bramor in bramorka parita; takrat sta pogostoma zunaj zemlje. Bramorka naredi si pod zemljo prav gnjezdo, kamor jajčica položi meseca velikega srpana, kterih je včasih le 10 in več, večkrat pa tudi po 200; jajčica so enmalo debelejša kakor prosó, zelenkasto- in rumeno-ružava. O 2 ali 3 tednih mladiči izlezejo iz

jajčic; čez 4 tedne, ko so veliki kot mravlja, se prvi-krat levijo; meseca septembra se levijo drugikrat, oktobra in novembra meseca tretjikrat, drugo leto meseca aprila ali maja četrto-krat, in še le po 5. levljenji jim zrastejo perutnice, in zdaj so dorasli bramorji.

Prav mrzla zima brez snega pokonča bramorje, tudi velika suša kakor velika moča jim je nevarna. Prešiči so jim najhujši sovražniki; da bi pa prešič, ki je bramorja požrl, crknil zato, ker mu čeva gloje, to je menda le vraža. Krta se pa bramor ne boji. Vrane in pa kavke ga vžugajo.

Da se bramor na polji ne zaredi, zato naj nikar se vsako leto preobilo ne gnojí; obilni gnoj leto za letom — brez prahe — zaredi bramorje.

V luknje bramorjeve vlij vode z nekoliko oljem ali pa svečarskim lugom; to žene bramorje iz lukinj, da jih potem pomoriš.

Mnogo reči se še svetuje, za ktere pa ne moremo porok biti, da res pomagajo; zato jih ne razkladamo na dalje.

Največ koristi to, da se pokončajo gnjezda, kamor je bramorka jajca legla; gnjezdo vidi marljivo oko gospodarjevo, če je sèm ter tje na njivi, na senožeti, na vrtu krog in krog vse vsahnelo, kar je ondi rastlo.

Dvanajst glavnih pravil umnega poljedelstva.

Spisal Franjo Kuralt.

(Dalje.)

XI.

Naprej! poljedelci in živinorejci!

Napredujmo! to je gêslo današnjega časa. Ni ga naroda niti stanú, da bi stal zmirom na enaki stopinji izobraževanja in napredka. Tudi poljedelstvo in živinoreja ni ostala zmirom na enaki stopinji, tudi ona je pričela segati po sredstvih napredka in v napredku koráčiti z drugimi znanostmi.

Mnogo strojev (mašin) se je znašlo, s kterimi se je poljedelstvo v enem in drugem obziru mnogo zboljšalo, kteri nadomestujejo mnogo človeških in živinskih delavnih močí, kteri prihranijo mnogo časa, zboljšajo in pomnožijo pridelke.

Po znanstveni poti doseglo se je spoznanje, kaj da rastlinsko rast pospešuje in kaj da jo ovira, kakošna zemlja se prilega tej ali uni rastlini, kakošna hrano potrebuje ta ali una rastlina, koliko da je potrebuje in kako da se zemlji more zopet povrniti.

Živinorejec pričel je spoznavati naravo živine, njeno pleme in njene razmere do različnega podnebja, njene dobre in slabe lastnosti.